

Ökad sysselsättning av färdigvaruhandeln med u-länderna

Sverige har mer att förlora än u-länderna på en krympning av färdigvaruutbytet. Marian Radetzki drar denna slutsats efter att ha gjort en enkel överslagsberäkning av de totala sysselsättningseffekterna av Sveriges färdigvaruhandel med u-länderna under 1970-talet. □

U-ländernas framgångsrika export av färdigvaror har skapat allvarliga politiska och fackliga bekymmer för sysselsättningen i en rad industriländer. Ekonomiska analyser som företagits i både Belgien, England, Frankrike och Västtyskland visar dock genomgående att sysselsättningen inom berörda branscher påverkats mycket mera av produktivitetens utvecklingen och av import från OECD-området och socialistblocket än av importen från tredje världen.¹ Även om u-landsimporten kan ha besvärande sysselsättningskonsekvenser för enskilda branscher och begränsade geografiska regioner, visar franska och tyska undersökningar att 70-talets färdigvaruutbyte totalt med u-landsgruppen gett betydande sysselsättningstillskott, framför allt därför att exporten ökat så mycket snabbare än importen. För Frankrike beräknas sålunda utvecklingen av färdigvaruhandeln med u-länderna mellan 1970 och 1976 ha resulterat i ett nettotillskott till sysselsättningen av storleksordningen 110 000 arbetstillfällen.² För Tyskland är motsvarande siffra 180 000.³ Men medan koncentrationen av de negativa effekterna gör att de uppmärksammas av politiker och massmedia, är de betydligt större positiva effekterna så spridda att de inte får någon större uppmärksamhet.

Syftet med denna not är att göra en ytterst förenklad överslagsberäkning av de totala sysselsättningseffekter som Sveriges färdigvaruhandel med u-län-

derna kan ha gett upphov till mellan 1970 och 1978. Mina grova antaganden har avsiktligt yxats till för att underskatta tillskotten till och överskatta bortfallen i sysselsättningen.

Överskott i u-landshandeln

Tabell 1 belyser utvecklingen av svensk färdigvaruhandel med u-länderna mellan 1970 och 1978. Färdigvaror har definierats som SITC-grupperna 6+7+8. Kina har inkluderats i u-landsgruppen. 1970 års handelssiffror har omvandlats till 1978 års penningvärde med hjälp av export- och importprisindex för färdigvarugrupperna.

Två förhållanden är värda att särskilt notera i tabellen. För det första har Sverige under hela 70-talet haft ett betydande och växande överskott i sitt färdigvaruutbyte med u-länderna. För det andra har färdigvaruimporten uttryckt i 1978 års priser växt tämligen långsamt.

Sysselsättningseffekterna

För att kunna bedöma den sysselsättning som skapats genom exporten och den potentiella sysselsättning som gått förlorad genom importen, skulle vi först behöva justera handelssiffrorna med det importvärde som ingår i den faktiska exporten och det som skulle ingått i den hypotetiska hemmaproduktionen om vi inte importerat färdigvarorna från u-länderna. Sysselsättningseffekterna skulle sedan ha erhållits genom att dividera de sålunda justerade handelssiffrorna med förädlingsvärdet per anställd inom svensk färdigvaruindustri.

Justeringen av handelssiffrorna är dock komplicerad. Jag har därför valt att utgå från de faktiska export- och import-

¹ Se tex Hamilton [1979].

² Berthelot och Tardy, [1978] annex sid 130.

³ Schatz och Wolter [1979] sid 87.

Tabell 1. Svensk färdigvaruhandel med u-länderna, milj kr

	1970 Löp priser	1970 (1978 års priser)	1978	Förändring 1970-78 (1978 års priser)
Export	2 882	5 764	12 518	6 754
Import	925	2 035	2 572	537
Balans	+1 957	+3 729	+9 946	+6 217

värdena, men dividerar med försäljningsvärdet per anställd (som är högre än förädlingsvärdet) inom färdigvaruindustrierna, för att inte få en överskattning av sysselsättningseffekterna.

Antalet anställda och saluvärdet inom svensk färdigvaruindustri framgår av *tabell 2*. Senast tillgängliga data är för 1976. Jag har uppskattat 1978 års värde genom att addera 25 procent till 1976 års siffra. Detta motsvarar den faktiska inflationen under de två åren, 18 procent, och en uppskattad produktivitetsutveckling på 7 procent.

Såväl försäljnings- som förädlingsvärde per anställd kan antas ligga betydligt högre i konkurrenskraftiga svenska exportindustrier än i sådana industrier som slås ut av u-landsimporten. En noggrann branschundersökning skulle erfordras för att klargöra hur mycket högre. I min förenklade analys har jag helt enkelt antagit att försäljningsvärdet per anställd ligger dubbelt så högt i de industrier som exporterar till u-länderna som i de industrier vilka slås ut av u-landsimporten. I den mån mitt antagande överskattar den faktiska skillnaden, leder det till en alltför pessimistisk bild av sysselsättningseffekterna.

Försäljningssiffrorna per anställd i ex-

portindustrin och i den potentiella importsstitutionsindustrin som skulle uppstå om u-landsimporten försvann, har erhållits i *tabell 2* genom att öka respektive minska den genomsnittliga siffran för hela tillverkningsindustrin med 33 procent.

Sysselsättningseffekterna kan nu erhållas genom att dividera handelssiffrorna i *tabell 1* med saluvärdena per anställd i *tabell 2*. Resultaten redovisas i *tabell 3*. De två vänstra kolumnerna visar att svensk färdigvaruhandel med u-länderna under hela 70-talet gett ett positivt och ökande nettotillskott till svensk sysselsättning. Ökningen, beräknad på detta sätt, kan uppskattas till nära 13 000 arbetstillfällen, vilket motsvarar 1 600 arbetstillfällen per år.

Den analys som genomförts ovan kan naturligtvis endast ge mycket ungefärliga resultat. Aggregeringen är grov. Andra resultat skulle ha erhållits för enskilda varu- och ländergrupper. Antagandena är ytterst förenklade. Man får inte läsa in för mycket i de exakta siffrorna i *tabell 3*. Resultaten av min ansats torde dock ge en tillförlitlig uppfattning om *tecknet* för nettoeffekten på sysselsättningen. Liksom i Frankrike och Tyskland synes färdigvaruhandeln med u-länderna under

Tabell 2. Sysselsättning och saluvärde i svensk tillverkningsindustri

	1970	1976	1978 (beräknat)
Antal anställda	908 000	924 000	
Saluvärde mkr	103 900	208 300	
Saluvärde per anställd, kr	114 000	226 000	283 000
Saluvärde per anställd i exportindustrin (+33 procent)	152 000		376 000
Saluvärde per anställd i importsstitutions- industrin (-33 procent)	76 000		189 000

Tabell 3. Sysselsättningseffekter av svensk färdigvaruhandel med u-länderna, antal arbetstillfällen

	1970	1978	Förändring 1970-78
Exporten	+19 000	+33 300	+14 300
Importen	-12 200	-13 600	- 1 400
Balans	+ 6 800	+19 700	+12 900

hela 70-talet ha gett Sverige positiva och växande sysselsättningsbidrag.

Ökad handel att föredra

Resultaten pekar mot åtminstone två ekonomisk-politiska slutsatser. För det första bör vi vara försiktiga med protektionistiska åtgärder mot u-landsimporten. U-länderna kan vidta motåtgärder om vi hindrar deras tillträde till vår marknad. Sverige har mer att förlora än u-länderna, både på betalningsbalansen och i sysselsättningen, på en krympning av färdigvaruutbytet. Om vi känner oss besvärade av importen från u-länderna, verkar det mera konstruktivt, åtminstone i ett makroperspektiv, att göra en större satsning för att öka exporten till dessa länder. För det andra borde det stå klart att ett ökat färdigvaruutbyte med u-länderna är en effektiv metod att höja realinkomsterna här i landet. Realin-

komsterna höjs genom att konsumenterna får tillgång till billigare importerade produkter, och att i samband därmed en omflyttning av arbetskraften sker från lågproduktiva verksamheter som slås ut av u-landsimporten, till högproduktiv, internationellt konkurrenskraftig exportaktivitet. Det kan knappast vara ett orimligt krav på vår arbetsmarknad att klara av denna ganska begränsade omställning.

Docent *Marian Radetzki*
 Institutet för internationell ekonomi

Referenser

- Berthelot, Y, och Tardy, C, [1978], "Le defi economique du tiers monde", *La documentation Française*, Paris
 Hamilton, C, [1979], "De nya industriländerna - hot eller löfte?", *Ekonomisk Debatt*, årg 7, nr 3
 Schatz, K W, och Wolter, F, [1979], "Structural Changes in West German Industry" Kiel, stencil